

Regelbunden tillsyn av förskoleverksamheten

Förskola

Pedagogisk omsorg

Inledning

Skolinspektionen har granskat förskoleverksamheten i Sätters kommun under hösten 2009 och genomfört kommunövergripande intervjuer den 26-27 augusti samt den 21 september. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för den regelbundna tillsynen.

Tillsynen riktas mot tre huvudområden, **Utveckling och lärande**, **Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen samt övriga, för verksamheten gällande, författningar.

Information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.Skolinspektionen.se/sv/Tillsyn).

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs har kommunen, tillsammans med verksamheterna, ansvar för att åtgärder vidtas. Åtgärderna ska redovisas till Skolinspektionen inom tre månader från dagen för Skolinspektionens beslut, dvs. senast den 3 mars 2010.

Huvudmannen har tagit del av och givits möjligheter att lämna synpunkter på sakuppgifter i verksamhetsrapporten.

Underlag

Underlaget för Skolinspektionens bedömning är intervjuer och dokument. Dokumenten samlas in från kommunen och förskoleverksamheten. Även annan information om kommunens förskoleverksamhet från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

I Sätters kommun intervjuades ansvariga politiker, förvaltningspersonal, förskolechefer och ansvarig ledningspersonal från samtliga kommunens förskoleenheter. Dessutom genomfördes intervjuer med representanter från kommunens förskolor, dagbarnvårdare och föräldrar med barn i verksamheten.

Beskrivning av verksamheten

Tabell 1: Antal barn i förskoleverksamhet

Förskoleverksamheten	Antal barn
Förskola i kommunal regi	435
Pedagogisk omsorg i kommunal regi	81

Källa: Sätters kommuns egna uppgifter hösten 2009

Förskoleverksamheten i Sätters kommun bedrivs i form av förskola och pedagogisk omsorg. Verksamheten är uppdelad i två områden, Gustafs/ Stora Skedvi och Sätters förskoleområde och omfattar 9 kommunala förskolor och 17 enheter för pedagogisk omsorg. Kommunen bedriver ingen öppen förskola. Varje förskoleområde leds av en rektor med stöd av en biträdande rektor. Vidare finns vid varje förskola lagledare som stöd till rektor. Barn- och utbildningsnämnden är styrelse för förskoleverksamheten i Sätters kommun. Barn- och utbildningsförvaltningen leds av en förvaltningschef.

I kommunen finns ingen enskild förskoleverksamhet.

Bedömningar

Motiveringsrutan under varje bedömningspunkt fylls endast i när Skolinspektionen bedömt att åtgärder behövs. I detta material används begreppet styrdokument som en samlande beteckning för relevanta författningar och allmänna råd.

1 Utveckling och lärande

Den regelbundna tillsynen granskar inom detta område om kommunen tar sitt ansvar för förskoleverksamheten genom att se till att varje barn erbjuds en verksamhet som är i enlighet med de nationella målen i läroplanen. Här bedöms om verksamheten erbjuder barnen såväl omsorg, fostran som lärande och om verksamheten har ett innehåll som stimulerar till ett lustfyllt lärande och en allsidig utveckling. Tillsynen granskar också om barnen har inflytande och om verksamheten tar sin utgångspunkt i barnens intressen, behov och åsikter. Vidare granskas om barn i behov av särskilt stöd ges den omsorg de är i behov av och slutligen vilka förutsättningar kommunen ger verksamheten för att kunna arbeta mot de mål som anges i läroplanen.

1.1 Omsorg och lärande

Bedömningspunkter

1.1.1 Verksamheten i kommunens förskolor främjar leken, kreativiteten och stimulerar till ett lustfyllt lärande och en allsidig utveckling i enlighet med läroplanen.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.1.2 Verksamheten i kommunens förskolor är målinriktad och planerad.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.1.3 Läroplanens mål anger inriktningen för verksamheten i förskolan.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.1.4 Verksamheten i kommunens förskolor utgår ifrån barnens behov, intressen och åsikter.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.1.5 Kommunens förskolor arbetar för att barnen ska utveckla förmåga och vilja att påverka och ta ansvar.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

4 (13)

1.1.6 I kommunens förskoleverksamhet är uppsikten över barnen god och det finns goda rutiner för säkerheten.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.1.7 Det finns ett förtroendefullt samarbete mellan kommunens förskolor, förskoleklasser, skolor och fritidshem.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Enligt läroplanen för förskolan (Lpfö 98), ska förskolan sträva efter att få ett förtroendefullt samarbete med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet. Vidare har förskolan den särskilda uppgiften att finna former för att avsluta förskoleperioden. Vid övergång till nya verksamheter ska särskild uppmärksamhet ägnas de barn som behöver särskilt stöd.

Enligt barnens föräldrar fungerar samarbetet mellan förskolor, förskoleklasser, skolor och fritidshem till viss del. Vissa förskolor har goda utarbetade rutiner inom detta område medan andra behöver utveckla sina samarbetsformer för att uppfylla läroplanens mål. Lärarna kan ge exempel på hur samverkan och samarbete ser ut men uttrycker också att detta arbete kan utvecklas ytterligare.

Skolinspektionen bedömer att kommunen behöver vidta åtgärder för att förbättra samarbetet mellan de olika verksamheterna med målet att alla barn i alla verksamheter ska uppleva trygghet och kontinuitet när de byter verksamhet.

1.1.8 Arbetet i kommunens förskolor sker i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen och föräldrarna ges möjlighet att påverka verksamheten.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

1.1.9 Kommunens förskolor arbetar så att de medverkar till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla såväl sitt modersmål som det svenska språket.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering
Enligt Lpfö 98, avsnitt 1, Förskolans värdegrund och uppdrag, ska barn i förskolan som har ett annat modersmål än svenska få möjlighet att utveckla sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.   Tillsynen visar att det finns barn med ett annat modersmål än svenska i kommunens förskolor. I intervjuer med föräldrar, personal och rektorer framkommer samstämmigt att det saknas rutiner för hur förskolebarn som har ett annat modersmål än svenska ska få möjligheter att utveckla detta och sin kulturella identitet. Enligt ledningen för förvaltningen har kommunen stora svårigheter, trots idoga försök, att rekrytera personal med de modersmål barnen behöver.   Det är av stor vikt att det finns strategier för arbetet med att erbjuda barnen möjlighet att kommunicera på sitt modersmål. Skolinspektionen vill framhåll att förskolans läroplan ställer krav på att sådana strategier ska finnas även om det saknas personal med det modersmål barnen behöver. Det är också av vikt att personal och ansvariga chefer har tillräcklig kunskap inom detta område. Skolinspektionen bedömer att åtgärder behöver vidtas så att alla barn som har ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla såväl sin kulturella identitet som sin förmåga att kommunicera på sitt modersmål i enlighet med läroplanens intentioner. Detta har även kommunen i sitt kvalitetsarbete identifierat som ett utvecklingsområde.

1.2 Individanpassning och särskilt stöd

Bedömningspunkter

1.2.1 Barn i kommunens förskoleverksamhet som av olika skäl är i behov av särskilt stöd i sin utveckling får den omsorg som deras speciella behov kräver.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

6 (13)

1.2.2 Kommunen strävar efter att barns behov av särskilt stöd tillgodoses i den ordinarie verksamheten.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

2 Normer och värden

Den regelbundna tillsynen granskar inom detta område om kommunen tar sitt ansvar för förskoleverksamheten genom att se till att det pågår ett arbete för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att ta tillvara och utveckla barnens förmåga till empati och omtanke om andra, liksom öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Tillsynen granskar också kommunens arbete för att ge barnen en trygg miljö.

2.1 Normer och värden i samvaron

Bedömningspunkter

2.1.1 Kommunens förskoleverksamhet erbjuder barnen en trygg miljö i barngrupperna.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

2.1.2 I kommunens förskoleverksamhet bedrivs ett aktivt värdegrundsarbete.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

2.1.3 Arbetet i kommunens förskolor är medvetet inriktat på att motverka traditionella könsroller.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering
Förskolan ska enligt läroplanen för förskolan motverka traditionella könsroller och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att

pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.

Arbetet med att motverka traditionella könsmönster och könsroller bedrivs i olika omfattning i de olika förskolorna. En del förskolor bedriver ett medvetet arbete medan andra i begränsad omfattning arbetar med att integrera jämställdhet mellan flickor och pojkar i den pedagogiska verksamheten. Personalen på förskolorna beskriver att de sällan analyserar sina egna föreställningar om kvinnligt och manligt och inte i tillräcklig omfattning diskuterar hur den pedagogiska miljön ska utformas för att stärka jämställdhetsarbetet.

Skolinspektionen bedömer att arbetet med att motverka traditionella könsmönster i förskolan behöver utvecklas så att detta arbete omfattar kommunens samtliga förskolor. Kommunen har i sitt kvalitetsarbete identifierat detta som ett utvecklingsområde. Fortbildningsinsatser har påbörjats.

2.1.4 Det finns planer mot kränkande behandling för varje särskild verksamhet i enlighet med författningarnas krav.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Enligt 14 a kap. 8 § skollagen ska huvudmannen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Enligt 3 kap. 16 § i diskrimineringslagen ska en utbildningsanordnare även upprätta en årlig plan för arbetet mot diskriminering, en så kallad likabehandlingsplan. Enligt förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling ska likabehandlingsplanen och planen mot kränkande behandling upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen och eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Kraven enligt båda lagarna uppfyllas i samma plan. Skolinspektionens tillsyn avser inte planen mot diskriminering.

I Sätters kommun upprättas likabehandlingsplanen av lagledarna inom förskolan. De innehåller åtgärder både mot kränkande behandling och också diskriminering. Planerna har en viss aktuell kartläggning i form av en nulägesanalys där man utgår från de olika lokaler man arbetar i. Även personalens utvecklingsamtal med barnens föräldrar ligger som en del av grunden för planen. Enligt de

olika kvalitetsredovisningarna betraktar kommunen och förskolorna upprättandet av likabehandlingsplaner som ett utvecklingsområde och då speciellt när det gäller att förbättra den aktuella kartläggningen och barnens delaktighet i framtagandet av planen. Det framkommer också i intervjuer med personalen att analys och åtgärder behöver bli tydligare och mer utvärderingsbara. Enheterna för den pedagogiska omsorgen i kommunen saknar egna planer för likabehandling.

Skolinspektionen bedömer att kommunen behöver vidta åtgärder för att säkerställa att varje verksamhet årligen upprättar planer mot kränkande behandling i enlighet med bestämmelserna i skollagen och förordningen.

3 Ledning och kvalitetsarbete

Den regelbundna tillsynen granskar inom detta område kommunens tar sitt ansvar för förskoleverksamheten när det gäller tillgången till plats samt för verksamhetens ledning och personal, barngruppernas storlek och sammansättning samt lokalernas ändamålsenlighet. Tillsynen granskar också ledningens ansvarsstagande för kvalitet och utveckling och vilka effekter kommunens kvalitetsarbete får för att förbättra kvaliteten i förskoleverksamheten.

3.1 Personalens utbildning och erfarenhet

Bedömningspunkter

3.1.1 Personalen i kommunens förskolor har relevant utbildning eller erfarenhet.

Tabell 2: Personalens utbildningsnivå

	Sätters kommun ¹					Kommun- grupp ²	Riket ³
	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2008
Andel (%) årsarbetare med pedagogisk högskoleexamen	46	58	57	58	57	42	53

Källa: Skolverkets officiella statistik

¹ Uppgifter baserade på förskolor i kommunal regi

² Uppgifter baserade på samtliga kommunala huvudmän i kommungruppen förortskommun

³ Uppgifter baserade på samtliga kommunala huvudmän i riket

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.2 Ledningens/huvudmannens ansvar

Bedömningspunkter

3.2.1 Kommunen ger ledningen förutsättningar att vara förtrogen med det dagliga arbetet i förskolan.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.2.2 Lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg iakttas.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.3 Tillgång till plats

Bedömningspunkter

3.3.1 Kommunen erbjuder plats utan oskäligt dröjsmål (inom 3-4 månader efter anmälan).

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.3.2 Barn till arbetslösa och föräldralediga erbjuds en vistelse som omfattar minst 3 timmar per dag eller 15 timmar per vecka.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.3.3 Kommunen ger lättåtkomlig och tydlig information till föräldrarna om rätten till allmän förskola för 4- och 5-åringar samt erbjuder sådan plats.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.4 Grupper

Bedömningspunkter

3.4.1 Barngrupperna i förskoleverksamheten har en lämplig sammansättning och storlek.

Tabell 3: Antal barn per avdelning

	Sätters kommun ⁴					Kommungrupp ⁵	Riket ⁶
	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2008
Antal barn per avdelning	17,2	14,8	15,1	16,9	15	16,9	17

Källa: Skolverkets officiella statistik

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.4.2 Kommunen gör konsekvensutredningar inför beslut som påverkar förskolegruppernas storlek/sammansättning.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

⁴ Uppgifter baserade på all förskoleverksamhet i kommunen

⁵ Uppgifter baserade på samtliga huvudmän i kommungruppen förortskommun

⁶ Uppgifter baserade på samtliga huvudmän i riket

3.4.3 Effekter av förskolegruppernas sammansättning utvärderas.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.5 Lokaler**Bedömningspunkter****3.5.1 Förskoleverksamheten bedrivs i ändamålsenliga lokaler.**

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
X	

3.6 Kvalitetsarbete**Bedömningspunkter****3.6.1 Såväl kommunen som kommunens förskolor bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planerar, följer upp och utvärderar verksamheten samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder, för att förbättra måluppfyllelsen.**

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Enligt 2 § förordningen om kvalitetsredovisningen ska arbetet med kvalitetsredovisning främja kommunernas, skolornas, förskolornas och fritidshemmens kvalitetsarbete och därigenom bidra till att förverkliga utbildningarnas nationella mål. Enligt Allmänna råd för kvalitet i förskolan bör kommunen ha system och rutiner för kontinuerlig planering, uppföljning och utvärdering av förskolans verksamhet och för hur resultaten tas till vara för att utveckla verksamheten.

Tillsynen visar att verksamheten i förskolorna följs upp och utvärderas lokalt på de olika förskolorna. Även mål i läroplanen utvärderas. De metoder som förskolan använder sig av för att mäta måluppfyllelse är bland annat personalens självvärderingar och brukarundersökningar till barnens föräldrar. Representanter för politiker och förvaltningen gör också besök ute i verksamheterna. De resultat som framkommer analyseras och förbättringsområden identifieras som sedan bokförs i den kommande kvalitetsredovisningen. Enligt personalen har kvalitetsarbetet en god struktur men fungerar inte såsom är önskvärt. Tidsbrist

12 (13)

och brister i samordningen medför att personalen, enligt egen utsago, inte alltid får den tid de behöver för att planera, följa upp och utvärdera verksamheten.

Trots en god struktur uppfattar Skolinspektionen att kvalitetsarbetet ute i verksamheterna inte når upp till de ambitioner kommunen har. Skolinspektionen bedömer därför att kommunen behöver vidta åtgärder så att det i varje förskola som helhet finns system och rutiner för att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete som bidrar till en ökad måluppfyllelse.

3.6.2 Såväl kommunen som varje förskola upprättar en kvalitetsredovisning i enlighet med förordningens krav.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs
	X

Motivering

Enligt 1-3 §§ förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska varje skola, förskola och fritidshem årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen, utvärderingen och utvecklingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder förskolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse. Detta för att ett kvalitetsarbete ska komma tillstånd och förbättra måluppfyllelsen. Arbetet med kvalitetsredovisningen syftar också till att ge information om hur väl verksamheten lyckas med sitt uppdrag. Enligt 3 a § ska i kvalitetsredovisningen uppföljning och utvärdering av likabehandlingsplaner enligt diskrimineringslagen och planer mot kränkande behandling enligt skollagen redovisas. I 4 § ställs krav på att barn och deras vårdnadshavare samt personal skall ges möjlighet att delta i arbetet med kvalitetsredovisningen.

Varje förskola upprättar egna kvalitetsredovisningar. Den pedagogiska omsorgen (familjedaghemmen) i Sätters förskoleområde har en gemensam kvalitetsredovisning, övriga familjedaghem ingår i respektive områdes kvalitetsredovisningar. Alla förskolornas kvalitetsredovisningar läses av förvaltningen som sedan ger de olika förskolorna en återkoppling på det skrivna. Kvalitetsredovisningarna är informativa och förskolorna lyckas med att beskriva sina verksamheter. Ofta under rubriken analys och bedömning av måluppfyllelsen beskrivs i förskolornas kvalitetsredovisningar att styrdokumentens mål och krav i huvudsak är uppfyllda. Därefter görs ingen analys eller värdering utifrån detta och då syns inte heller några identifierade förbättringsområden. Barn och vårdnadshavare har inte varit delaktiga på något annat sätt än genom enkäter. Vidare saknas utvärdering av förskolornas likabehandlingsplan.

Skolinspektionen bedömer att kommunen behöver försäkra sig om att varje för-

skola upprättar en kvalitetsredovisning som innehåller tydliga mål, resultat, analys av resultat, åtgärder och en tydlig koppling mellan dessa delar.

3.6.3 Kommunen utövar tillsyn av de enskilda förskolorna.

Styrdokumentens mål och krav uppfylls huvudsakligen	Åtgärder behövs

Motivering

Ej relevant då enskilda förskolor saknas i kommunen.

2009-12-03 Stockholm

Tommy Bucht

Sigbritt Gålnander

Åsa Permén